

СОВРЕМЕНОСТ

СПИСАНИЕ ЗА ЛИТЕРАТУРА, КУЛТУРА И УМЕТНОСТ

2012

Год. 61, број 1 (март)

СОВРЕМЕНОСТ

Списание за литература, култура и уметност

Издавач: Современост, Скопје

Редакција

д-р Васил Тоциновски, главен и одговорен уредник

м-р Славчо Ковилоски, извршен уредник

Никола Алтиев, уредник

д-р Ранко Младеноски, уредник

Првиот број на Современост излезе во Скопје, април 1951 година.

Досегашни главни и одговорни уредници:

(1951) - Киро Хаџи Василев

(1951 - 1952) - Владо Малески

(1952 - 1953) - Славко Јаневски, Димитар Митрев и Ацо Шопов

(1954 - 1968) - Димитар Митрев

(1969 - 1982) - Георги Сталев

(1983 - 2002) - Александар Алексиев

sovremenost_mk@hotmail.com

Ранко МЛАДЕНОВСКИ

СВЕТОТО ТРОЈСТВО НА ТАТКОВИНАТА

(Навраќање кон поетската збирка „Македон“ од Никола Алтиев)

Збирката со наслов „Македон“¹ од Никола Алтиев претставува една сосема логична појава во творештвото на овој наш поет, особено по неговите збирки „Јужнобол“ и „Вечнопис“. И во оваа своја стихотворна книга Алтиев се навраќа кон оној немил и трагичен историски настан на поделбата на Македонија во Букурешт во 1913 година и кон последиците од таа делба што македонскиот народ ги чувствува до денес, а особено неговото национално разнебитување. Оттаму и неопходната потреба од навраќање кон древната историја на Македонија што е доминантен белег на овие стихови од Алтиев.

Од каде ваквиот наслов на збирката и кој е (или што е), имено, Македон? Што кажува историјата за Македон?

Македонскиот историчар Милан Бошкоски појаснува дека Македонија го добила своето име од епонимниот херој Македон:

„Според легендарното кажување на античките автори, Македонците своето име и името на својата земја го добиле по епонимниот херој Македон. Според зачуваниот фрагмент на Хесиод, кај византискиот цар и писател Константин VII Порфирогенит, во делото 'За темите' се вели: 'Областа Македонија (го носи името) по Македон син на Зевс и Тија, ќерката на Девкалион како што кажува Хесиод: Таа (Тија) откако затрудне со богот на молњата Зевс му роди два сина

– Магнет и Македон борбениот коњаник, кои живееле околу Пиерија и Олимп'... Според други автори, притоа цитирајќи го Хеланик и неговото дело 'Светковини од Аргос', царот Константин VII Порфирогенит пишува дека Македонија била така наречена по 'Македон синот на Еол, по кого се нарекуваат Македонците кои тогаш сами живееле меѓу Мизите'“.²

Натаму Бошкоски дообјаснува дека името Македонија за државата и Македонци за народот започнало да се употребува од VIII/VII век пр.н.е. по формирањето на македонската држава од страна на владетелското семејство Аргеади во областа Орестида... Тоа значи – додава Бошкоски – дека името Македонија има историски континуитет од речиси 3.000 години.³

Очигледно е дека за легендарниот македонски предок Македон постојат неколку верзии. Овие верзии Јуџин Борза концизно ги сублимира:

„Како и другите етнички групи, подоцнежните Македонци си создале митски предци. Најистакнат меѓу нив бил Македон, којшто е различно опишуван како син на Севс и Тија (ќерка на Девкалион), син на Ајол (односно Еол – н.з.), син на Хелен и брат на Дор, син на Ајак, и син на Ликаон, татко на Пинд. Не пос-

¹ Никола Алтиев, Македон, Современост, Скопје, 2008.

² Милан Бошкоски, Имињата Македонија и Македонци во средновековните извори, Републички завод за заштита на спомениците на културата, Скопје, 2003, стр. 22.

³ Исто, стр. 28.

тои начин да се подредат овие различни преданија – всушност, веројатно не постои историска основа за овие предци“.⁴ Македон, значи, е легендарниот предок на античките Македонци според кого Македонците го добиле своето национално и државно име што е зачувано од антиката до денес.

Со Македон, легендарниот предок на Македонците, се среќаваме само во насловот на оваа поетска збирка и потоа, во песните, тоа име едноставно го нема. Тоа е така затоа што Македон, всушност, е присутен на секоја страница од книгата, присутен е во отсуство – *in absentia*. Имено, Старецот, трите птици, куќата со три прозорци, тријадата Река/ Планина/ Море, татковината, Сонцето итн. претставуваат поетски супститути за Македон којшто, очигледно, во оваа збирка на Алтиев е олицетворение на Македонија – на славната античка Македонија, на библиската Македонија, но и на современата распарчена и разнебита Македонија. Во таа смисла, воопшто не е случајна доминацијата на бројот три во песните од збирката: три птици; куќа со три прозорци, со три одаи, со три чардаци, со три врати; симболичната тријада Море/ Планина/ Река; тријадата непомир/ непокор/ незаборав. Бројот три се здобива со поетска трансформација, зашто тој станува симбол за неправедната поделба на Македонија, симбол за трагичното распарчување на татковината на три дела (Вардар, Егеј, Пирин) и оттаму доаѓа онаа забележлива резигнираност на лирскиот субјект. Таквата симболика на бројот три е нагласена со дополнителни поетски слики: „Во куќата наша/ среде поле соградена,/ со една врата/ и прозорци три,/ ноќум,/ некој потај-

но засидал/ прозорци два“; „... Реката/ надве пресечена...“; „Саде/ крвава река/ вјаса накај Морето“; „Река/... со извор без утока/... Планина/... со врв без подножје/... Море/... со вода без бранови“; „Реката/ пресечена/ од изворот до вливот/ една да ја сториме“ итн. Кон ваквите мултиплицирани метафори гравитира зачестената детерминација на Македонија како библиска земја. Станува сосема јасно дека со оваа контекстна симбиоза на бројот три (како симбол за Светото Тројство во христијанството) и синтагмата „библиска земја“ (импликација од доаѓањето на апостолот Павле во Македонија) се алудира на сакралноста на татковината, на светоста на древната македонска земја која, иако е разделена на три дела, сепак останува една (Едно) какво што е Божјото Единство олицетворено во Светото Тројство – Отецот, Синот и Светиот Дух. Би можеле да одиме и чекор натаму со херменевтичкото разложување преку еквивалентноста на Светото Тројство со тријадата Планина/ Река/ Море како семантички супститути за тријадата Пирин/ Вардар/ Егеј итн., а тоа повторно ќе нè доведе до поетската порака за сакралноста на древната земја Македонија. Ова, бездруго, е најдобар аргумент за полисемијата и поливалентноста на стиховите во збирката „Македон“ од Никола Алтиев.

Во таа многузначност и во тој потенцијал за бескрајни импликации на овие стихови го среќаваме и злото (темнината) како опозит на доброто (светлината). Сосема логично, затоа што во распарчувањето на татковината е инкорпорирана токму таа исконска борба меѓу доброто и злото. Оние *облаци ѝтемни и орлиѝе жедни грабливи* се опозити на *Сонцето* и на *земјата библиска*. И таа борба не е завршена. Таа трае во сегашноста, но ќе трае и во иднината: „Во/ ново време/ со нова песна,/ на врвот/ на

⁴ Јудин Борза, Во сенката на Олимп: појавата на Македон, превод Драги Михајловски, Патрија, Скопје, 2004, стр. 77.

Планината/ барјак забодувам/ и чекам,/ и чекам...“.

Поетската збирка „Македон“ на Никола Алтиев би можеле да ја читаме и како поема. Поема за библиската земја Македонија, за премрежијата низ кои минала таа заедно со својот народ македонски од искони па сè до денешницата наша. Ова се стихови за татковината, за нејзината вечност, за нејзиниот опстој во бесконечноста на времето. „Македон“, всушност, е стихувана приказна за Светото Тројство на Едното наречено едноставно Македонија. Приказна која треба да се слушне и да се прочита.